

minium: atqui Oseas verum habuit dominium in corpus ejus meretricis; siquidem ad illam accessit tum ex Dei voluntate cujus sunt omnia; tum ex mulieris consensu, unde verum extitit conjugium. Quid inimicum fidei christianæ, inquit Augustinus, si meretrix, relicta fornicatione, in castum conjugium commutetur? (Lib. 22. contra Faustum, c. 80. tom. 8. p. 410.)

At, inquires, Prophetæ sic Deus præcipit: *Fac tibi filios fornicationum.* (Ose. 1. 2.) Quo nomine appellari non potuissent filii ex legitimo conjugio procreati; ibi ergo non agitur de vero Matrimonio.

Resp. eos ita appellari quia nati erant ex muliere quæ prius fuerat meretrix. Non infrequenter enim scriptura res eo nomine exprimit, quod ipsis non convenit, nisi propter aliquid præteritum. Ita serpens ex Moyse virgâ procreatus, dicitur adhuc *virga.* (Exod. 7.) Sic corpus Christi, etiam post consecrationem, appellatur *panis*: pariter ergo filii Oseæ, licet ex vero conjugio suscepti, dici poterunt *filii fornicationum*, quia eorum mater autem meretrix fuerat. In hoc Matrimonio SS. Patres typum & prophetiam agnoscunt, quâ significare voluit Deus fore ut populum gentilem ab idololatria, quæ in scripturis *fornicatio* dicitur, revocatum sibi colligaret vinculis caritatis, quibus Deo junguntur animæ fideles.

Præterea in his Vulgatæ nostræ verbis sita est tota difficultas: *Fac tibi filios fornicationum.* (Ose. 1. 2.) Atque aliud hebraico textu exprimi testantur interpretes peritissimi, qualis est *Houbigant*; sic enim vertit: *Sume tibi uxorem meretricem filiosque ejus adulterinos.* Notat eruditus ille scriptor nullum proferri posse antiquum interpretem, in quo reperiuntur hæc verba, *fac tibi*, quæ difficultati locum præbent. Ipsam audiamus: *Vulgatus addit, fac tibi, quasi juberetur Oseæ adiri ad mulierem meretricem, & suscipere ex ea filios adulte-*

*rinis; sed mandatum accipit Osee accipere pro uxore mulierem quam noverit fuisse meretricem, & ducere domum suam, non modò uxorem, sed etiam ejus filios adulterinos, ut per Matrimonium tam singulare demonstraret, non Dei esse filios Regni Israël cives, quomodo non erant Osee filii, spuria hæc soboles quam uxor ejus domum suam introducebat. Textum hebraicum eodem modo reddit, omisso nempe his verbis, *fac tibi*, doctissimus *Bullet* in opere gallico cui titulus: *réponses critiques à plusieurs difficultés, proposées par les nouveaux incrédules, &c.* (tom. 1. pag. 281.) Quâ interpretatione semel admisa, nullus superest difficultati locus.*

CAPUT III.

Utrum Lex naturalis ita semper obliget; ut illius ignorantia nunquam à peccato excuset.

CIRCA istam gravissimi momenti quæstionem disident Theologi. Unanimi consensu docent antiquiores, juris naturalis ignorantiam à peccato nunquam excusare. Inter recentiores verò plurimi sentiunt, à peccato non eximere Legis naturalis ignorantiam, quæ circa prima illius principia, & conclusiones iis viciniores versatur; sed putant conclusionum remotiorum ignorantiam à culpa liberare. Quænam autem conclusiones sint proximæ, quænam remotæ, alii latius, alii strictius definiunt. Qua de controversia sit

PROPOSITIO.

Juris naturalis ignorantia à peccato nunquam penitus excusat, quamvis illius gravitatem aliquandò imminuat.

ARG. I. Ex Scriptura.

10. Sic jubet Deus Levit. cap. 5. v. 17: *Anima quæ peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex eis quæ Domini Lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret agnum immaculatum de gregibus Sacerdoti, . . . qui orabit per eo quod nesciens fecerit, & dimittetur ei quia per errorem deliquit in Dominum.* Ignorantiæ igitur peccata sunt veri nominis delicta, siquidem pro ipsis venia debet à Deo postulari.

Nec dixeris ibi sermonem non esse de jure naturali, sed de ceremoniis judaicis quæ nobis ipsis factentibus, invictè ignorari poterant, ut potè positivà tantum Lege præscriptæ. Etiam si enim id concederemus, quamvis tamen generatim in ignorantia Legis divinæ in eo textu agitur, nihilominus totam vim suam retineret quod proponimus argumentum. Si enim culpà non vacaret, & sacrificiis purgari oportuit, quod contra Legem ceremonialem per ignorantiam factum fuerat; quantò magis à culpa non liber est, qui contra Legem naturalem, omnium animis inscriptam agit ignorans!

2º. Ille servus, ait Christus, qui cognovit voluntatem Domini sui . . . & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. (Luc. 12. v. 47 & 48.) Pro voluntas divina de qua hic agitur, non est Lex merè positiva, cum illius ignorantia quandoque excuset, sic testante Christo: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent.* (Joan. 15. 22.) Ipsa est igitur vo-

luntas divina in Lege naturali consignata: qui autem eam non cognovit, vapulabit paucis quidem; sed tamen vapulabit. Quare verò? quia fecit digna plagis.

3º. Quamvis gratia quæ ignorantie tenebras depellit, homini sit indebita, & gratuitam divinæ misericordie donum, hanc tamen iis non defutura esse, qui eam sincerè expetunt &, ut par est, postulant, sacra passim testantur oracula. *Si sapientiam invocaveris, . . . si quaesieris eam quasi pecuniam, . . . tunc scientiam Dei invenies, . . . tunc intelliges justitiam & judicium, & æquitatem, & omnem semitam bonam.* (Prov. cap. 2. v. 3. 4. 5. 9.) *Sapientia invenitur ab his qui quaerunt illam.* (Sap. 6. 13.) Similia sexcentis in locis occurrunt.

Porrò ea ignorantia nunquam à peccato excusat, quæ hominis vitio semper imputari debet: atqui Legis naturalis ignorantia semper hominis culpæ tribuenda est; siquidem, testè Scripturâ, Deus sapientiam Legemque æternat; cujus participatio quædam est Lex naturalis, iis revelat qui eam, quantum fatis est: diligunt, quaerunt, postulant. Si quis igitur Legem naturalem ex aliqua parte ignoraverit & offenderit, seipsum accuset, quod coelesti lumini aditum suâ culpâ præcluserit. *Ut innotescat quod latebat, inquit Augustinus, . . . gratia Dei est quæ hominum adjuvat voluntates; quâ ut non adjuventur, in ipsis causa est.* (Lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 17. n. 26. tom. 10. p. 54.)

ART. II. Ex Ecclesiæ contra Pelagianos judicio.

Synodus Diofpolitana, post recitatum istud Cœlestii capitulum, oblivionem & ignorantiam non subjacere delicto, quia non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem, dixit: *Quid ad hæc quæ lecta sunt capitula dicit præsens Pelagius Monachus! Hoc enim reprobant sancta Synodus,*

& Sancta Dei Catholica Ecclesia. Ita refert S. Augustinus, *Lib. de gestis Pelagii, cap. 18 & 19.* nec respondeas ideò damnatos fuisse Pelagianos, quòd ignorantiam ipsam affectatam à peccato excusarent. Quis enim non videat ejusmodi ignorantiam evenire *secundùm voluntatem*, non verò *secundùm necessitatem*? Fatebatur ipse Pelagius hominem *prævigilare debere ne ignoret, ideòque esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quod, adhibitâ diligentia, scire debuisset*: sic testatur Augustinus, (*Lib. de nat. & grat. cap. 17. n. 19.*) Apertum est igitur Pelagianos ea tantùm excusasse peccata, quæ sunt ex ignorantia quam nonnulli appellant *invincibilem*; ac proindè à Synodo Diospolitana definitum fuit nullam Legis naturalis ignorantiam à peccato excusare.

ARG. III. Ex Patribus.

S. Augustinus: *Si quis bonum putaverit esse quod malum est, & fecerit hoc putando, utique peccatum est.* (*Epist. 47. n. 4. tom. 2. pag. 112.*)

S. Bernardus: *Sive malum putes bonum quod fortassè agis, sive bonum, malum quod operaris, utrumque peccatum est.* (*Lib. de præcepta & dispensatione, cap. 14. n. 40. tom. 1. ult. edit. Mabil. pag. 516.*)

S. Thomas: *Ad hoc quod dicatur malum, id in quod fertur voluntas, sufficit sive quod secundùm suam naturam sit malum, sive quod apprehendatur ut malum.* 1. 2. *quæst. 19. art. 6. ad 1.*)

Alia longè plura Patrum testimonia reperire est apud Henricum à S. Ignatio. (*Ethic. amoris, tom. 1. pag. 677. & seq.*)

Itaque generatim pronuntiant SS. Patres semper eum peccare, qui rem ex se malam agit, quamvis eam bonam esse ex ignorantia putaverit: atqui fatentibus adversariis, ex natura sua malum

est quidquid prohibet Lex naturalis; ergo, juxta SS. Patres, peccat quisquis rem jure naturali vetitam agit, quamvis eam licitam esse ignorantia deceptus arbitretur.

ARG. IV. Ex Theologis.

Theologorum qui docent juris naturalis ignorantiam nunquam à peccato excusare, nec esse omninò invincibilem, tanta est multitudo, ut singulorum testimonia exscribere non sinant hujus operis limites.

1º. Alexander Alensis sic habet: *Ignorantia juris naturalis neminem excusat, qui usum potest habere sciendi.* (*Edit. Venet. an. 1575. tom. 2. pag. 293. fol. rect. col. 1. & pag. 375. fol. rect. col. 1.*)

2º. Gratianus: *Ignorantia juris naturalis omnibus adultis damnabilis est.* (*Decret. part. 2. pag. 587.*)

3º. Alphonsus de Castro: *Theologi omnes concorditer docent ignorantiam Legis naturæ neminem excusare transgressione illius Legis.* (*Lib. 2. de potestate Legis pœnalis, cap. 2.*)

4º. Gerfonius: *Concors est sententia nullam in his quæ juris divini sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* (*Lib. de vita spirit. lect. 4. corol. 3. r. 3. pag. 40. nov. edit.*) Hic autem agitur de Lege divina quæ continetur in Decalogo, cujus præcepta ad jus naturale pertinent.

5º. S. Bernardinus Senensis: *Jus naturæ omnes obligat, & nullum adultum excusat, cum sit scriptum in cordibus nostris.* (*Tom. 2. pag. 564.*)

6º. Molanus, agens de ignorantia juris naturalis: *Nec ignorantia, inquit, nec prava consuetudo, nec contraria Lex positiva excusat.* (*Compend. Theolog. Tract. 5. cap. 6. n. 13.*)

7º. Martinus Steyaert, Doctor Lovaniensis: *Hujus Scolæ (Lovaniensis), inquit, sententia jam pridem fuit & adhuc est, quam ejus nomine à de-*

cennio Romæ sumus Professi, sicut omnis concupiscentia est superabilis divino saltem auxilio, ita omnem ignorantiam juris naturæ esse vincibilem, idèoque peccare eum quicumque ex illa agit aliquid quod revera est contra jus naturæ. (*Append. ad Aphorismos, quæst. 2. p. 177.*)

8°. Estius: Jus naturale obligat omnem hominem, quatenus rationalis usum participat, absque alia ulteriori promulgatione. ... Ex quibus patet ignorantiam legis naturalis semper peccatum esse, sive externa accesserit doctrina & instructio, sive non. (*In 2. dist. 22. §. 10 & 14.*)

9°. Contensonius: Juxta doctrinam Patrum, Augustini, Bernardi, Aquinatis, sole ipso clariorem, dicendum est omnem juris naturalis ignorantiam esse vincibilem & culpabilem. ... Id pluribus demonstravimus. (*Tom. 3. dissert. 6. cap. 1. p. 605. edit. in-12. Lugd. an. 1675.*)

10°. Sanbovius: La raison pour laquelle l'ignorance du droit naturel n'exuse point, c'est ou parce que, dans le sentiment de S. Thomas & des principaux Théologiens, on n'ignore point invinciblement ce qui est du droit naturel, ou bien parce qu'elle est la peine du péché. (*Tom. 2. cas. 194. p. 522.*)

11°. Henricus à S. Ignatio qui eandem doctrinam omni argumentorum genere confirmat. (*Ethic. amoris, tom. 1. p. 676. & seq.*)

12°. D. Genet Episcopus Vasensis, (de Vaison,) illustrissimus ille Autor Theologiæ Moralis Gratianop. quæ à multis Præsulibus appobata fuit. Sic enim docet: L'ignorance du droit naturel est péché dans tous ceux qui ont l'usage de la raison, ... c'est-à-dire, qu'on peut établir pour règle générale, que l'ignorance de ceux qui agissent contre ce droit naturel, ne les excuse pas entièrement de péché, quoiqu'elle le diminue. (*Tom. 1. p. 37.*)

13°. Havermans: Secundum veritatem & in SS. Patribus fundatam sententiam, nulla datur ignorantia juris naturæ, quæ sit invincibilis & inculpabilis.

(*Tyrocin. Theolog. moral. Tract. 1. cap. 8. §. 13. tom. 1. pag. 353. edit. Antuerp. an. 1678.*)

140. Florentius le Cocq: Dicendum primò nullam ignorantiam juris naturæ esse invincibilem (*Princip. totius Theolog. tom. 1. Tract. 2. cap. 2. sect. 11. p. 200. & seq.*)

15°. Obstræet: Si quis agat contra Legem æternam ex ignorantia juris naturæ, videtur ea ignorantia semper illi voluntaria in causa, vel quòd impedimentum non removerit, vel quòd quæ adhibenda erant media non adhibuerit. (*De act. human. tom. 1. dissert. 5. §. 3.*)

ARG. V. Ex Censura apologiæ Casuistarum.

Infelicis illius operis autor Pater Piroz, inter alios errores asserbat absque libertate nullum esse peccatum; ad vitandam autem peccati libertatem opus esse, ut cognoscatur malum esse quod faciendum proponitur. Doctrinam hanc profligârunt Gallicani quidam Præsules. Tous les vrais Théologiens, inquit D. Godeau, Episcopus Vincienfis, enseignent que la loi de Dieu est la regle immuable de nos actions, & qu'une action qui lui est contraire, ne peut être que mauvaise. ... Tous ces mêmes Théologiens conviennent que la conscience erronée n'exuse point entièrement du péché dans les choses du droit naturel.

Toute la théologie, inquit D. de Ventadour Archiepiscopus Bituricensis, reconnoît que l'ignorance du droit naturel ne peut excuser de péché.

Eandem doctrinam defendit illustrissimus D. de Fitz James, Episcopus Suesionensis, in censura operum Hardouin & Berruyer, ubi sic docet: L'ignorance du droit naturel n'est jamais absolument invincible, ni involontaire; .. premièrement parce que la Loi naturelle est gravée dans l'ame de tous les hommes; .. secondement parce que ... il n'y a aucun devoir prescrit par la Loi éternelle & par la Loi naturelle, qu'on ne puisse connoître avec le secours de

la grace, qui n'est jamais refusée à ceux qui la demandent comme il faut. Vide eximium opus cui titulus: *Instruction Pastorale contre les erreurs des freres Hardouin & Berruyer, &c.* (Tom. 2. pag. 525. édit. in-4o.)

ARG. VI. *Ex Rationibus Theologicis.*

Prima ratio ex Legis naturalis characteribus Lex quæ immutabilis est; Lex quæ nullam dispensationem admittit; Lex quæ, juxta S. Augustinum, est ipsius æternæ Legis, atque ad eam summam & incommutabilis rationis divinæ in mentibus hominum facta transcriptio; Lex quæ, teste doctore Angelico, est participatio Legis æternæ; Lex demùm quæ nihil præcipit, nisi ex natura sua bonum, nihilque prohibet, nisi natura sua malum; hujusmodi, inquam, Lex creaturam rationalem sic obligat, ut sine peccato violari non possit: atqui, fatentibus adversariis, ita se habet Lex naturalis; ergo, &c.

Secunda ratio ex Legis naturalis ignorantia cum ingenitâ nobis concupiscentiâ comparatione. Cùm enim utraque sit vulnus naturæ humanæ ab originali peccato insitum, de utraque eodem modo judicant SS. Patres. Ita que juris naturalis ignorantia non magis à peccato excusare valet, quàm concupiscentia: atqui peccatum est propriè dictum, quidquid ex concupiscentiâ impulsu contra Legem divinam agitur, ergo pariter verum est peccatum, quidquid contra jus naturæ ex ignorantia geritur: *Cæcitas cordis*, inquit Augustinus, *quâ nescitur quid justitia vetet, & violentia concupiscentiæ quâ vincitur etiam qui scit unde debeat abstinere, non tantum peccata, sed pœnæ sunt etiam peccatorum. His autem panis carere si esset in hominam potestate, non Deus rogaretur, & contra cæcitatem, ubi ei dicitur: Illumina oculos meos, & contra iniquam cupiditatem, ubi ei dicitur: Non dominetur mei omnis iniquitas. Porro si etiam peccata idè ista*

non essent, quia non ab eis liberum est abstinere, non diceretur: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* (Lib. 6. operis imperf. cap. 17. tom. 10. pag. 1321.)

Argumentum simile adhibet Facultas Theologica Lovaniensis in articulis quos anno 1677 Innocentio XI examinandos obtulit, & qui nullam experti sunt censuram. Ibi legitur *Istud ratiocinium: Uti nulla concupiscentia est insuperabilis, ita nulla ejusmodi (Legis naturalis) ignorantia est invincibilis; quippè sicut omnis illa per divinæ gratiæ auxilium, ita etiam hæc per ejusdem gratiæ lumen superari potest. Opera igitur nostra naturali Legi contraria, quæ ex tali ignorantia procedunt, à peccato planè excusari nequeunt.*

Tertia ratio ex eo quòd in iis quæ per ignorantiam contra Legem naturalem fiunt, reperiantur omnia quæ peccatum propriè dictum constituunt, nempe rei quæ agitur cognitio, illius faciendæ voluntas libera, & divinæ legis violatio. 1°. Quidem adsunt illius quod agitur cognitio, idque faciendi libera voluntas: *Exempli gratiâ*, inquit Estius, *qui mentitur officiosè, putans tale mendacium esse licitum, is quidem nescit tale mendacium pertinere ad genus peccati, idè quæ putat non esse peccatum; scit tamen se mentiri, ac proindè actum què essentialiter malus est voluntariè committit.* (In secundum dist. 22. sect. 12.)

Nec respondeas hominem qui ignorat malum esse quod facit, illud fortè non facturum fuisse, si novisset. Inde enim non sequitur eum non peccare, sed tammodò peccaturum forsitan non fuisse, si cognovisset. Adversariorum principio semel admisso, nullo prorsus erunt ignorantia peccata, quod apertè pugnat cum fide. Ea quippè sola propriè loquendo ignorantia peccata sunt quæ, eâ sublatâ, non fierent.

2°. Reperitur etiam divinæ Legis violatio. Id enim agitur quod ex se malum est, Legique divinæ

contrarium. Hujusmodi ratiocinium non tam notrium est, quam Augustini, cujus ista sunt verba: *Qui nesciens peccavit, non incongruenter volens peccasse dici potest, quamvis & ipse quod nesciens fecit, volens tamen fecit. Ita nec ipse potuit esse sine voluntate peccatum; ... quod enim si nolisset, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit ergo fecit, etsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse quod fecit. Ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati; quod tamen peccatum fuit: hoc enim factum est quod fieri non debuit. (Lib. 1. Retractionum, cap. 15. n. 3.)*

COROLLARIUM.

Ex dictis sequitur nullam esse juris naturalis ignorantiam prorsus invincibilem. 1°. Enim gravissimis argumentis comprobatum fuit, Legem naturalem ita semper obligare, ut illius ignorantia nunquam à peccato excuset: atqui id falsum foret, si quaedam esset Legis naturalis ignorantia verè insuperabilis; ergo, &c. Hoc ratiocinium sic adhibet Augustinus, de ignorantia fallacia differens: *Antanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt: quis enim peccat in eo quod nullo modo caveri potest? peccatur autem, caveri igitur potest. (Lib. 3. de lib. arbitr. cap. 18. n. 50.)*

2°. Quemadmodum SS. Patres & Concilia docent, mandata Dei non esse impossibilia, quia nullum est quod, juvante Deo, impleri non possit; ita confitendum est Legis naturalis præcepta nunquam invictè ignorari, quia nullum est quod, auxiliante Deo, cognoscere non valeamus. *Illud enim quod possumus cum auxilio divino, inquit S. Thomas, non est nobis omnino impossibile. (1. 2. quæst. 109. art. 4. ad. 2.)* Porro gratiæ auxilium Deus iis nunquam denegat, qui illud ardentè, constanter

constanter & submissè postulant. *Almonemus, inquit Augustinus, à Deo petere sapientiam, qui dat omnibus affluenter, utique his omnibus qui sic petunt & tantum petunt, quomodo & quantum res tanta petenda est. (Lib. de nat. & grat. cap. 17. n. 19.)*

Præterea illi ipsi qui suam ob culpam gratiæ lumine non illustrantur, potentiam habent saltem remotam singula juris naturalis præcepta cognoscendi. Omnes enim consentiunt primaria quadam & generalia juris naturalis principia esse omnibus cognita, vel citra culpam ignorari non posse: atqui in primis illis & universalibus principiis tota continetur Lex naturalis. Ad ea igitur si homo, quantum satis est, attenderet, ab omnique pravo affectu expeditus, paulatim quasi manu ad conclusionum etiam remotissimarum cognitionem deduci posset.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°. Docet S. Thomas in Lege naturali quaedam esse conclusiones remotas, quæ vulgaribus ingeniis non magis sunt accommodatæ, quam conclusiones quaedam philosophicæ, quæ à primis veritatibus deduci non possunt, nisi longâ ratiociniorum serie, iis tantum propriâ qui hujusmodi studio sunt assueti: *Quædam sunt (in humanis actibus), ad quorum iudicium requiritur multa consideratio diversarum circumstantiarum, quas considerare diligenter non est cujuslibet, sed sapientium; sicut considerare particulares conclusiones scientiarum non pertinet ad omnes, sed ad solos Philosophos. (1. 2. quæst. 100. art. 1. in corp.)*

Inde concludunt adversarii in Lege naturali quaedam esse, juxta S. Thomam, conclusiones à primis principiis remotiores, quæ à nonnullis hominibus invictè ignorari possunt.

Resp. in objecto loco id excutiendum sibi proponere S. Thomam, *utrum scilicet omnia præcepta moralia (veteris Legis) pertineant ad Legem naturam;*

non verò utrum admittenda sit Legis naturalis ignorantia quædam invincibilis. Notat *quædam esse quæ statim per se ratio naturalis cujuslibet hominis judicat esse faciendâ vel non faciendâ, sicut: Honora patrem tuum & matrem: Non occides: Non furtum facies; quædam verò esse quæ subtiliori consideratione rationis à sapientibus judicantur esse observandâ, & ista sic esse de Lege naturæ, ut tamen indigeant disciplinâ quâ minores à sapientibus instruuntur.* Ex objectis igitur Doctoris Angelici verbis id unum sequitur, nimirum ex Legis naturalis officiis, alia esse quæ facilius & alia quæ difficilius intelliguntur; ad istorum verò cognitionem obtinendam consulendos esse viros peritiores; quod utro confitemur. Hic autem nihil deprehendimus, unde inferri possit, quamdam esse Legis naturalis ignorantiam verè invincibilem.

Quibusdam aliis S. Thomæ locis vim inferunt adversarii, ut in iis aliquod suæ causæ præsidium quarant. Sed nequicquam in torquendis textibus desudant; ipsorum enim opinionem aperte repellunt S. Doctoris principia. Statuit 1°. *illud quod agitur contra Legem, semper esse malum, nec excusari per hoc quòd est secundum conscientiam: (Quodlib. 8. art. 13.)* 2°. ignorantiam quæ circa morum regulam versatur, semper ex negligentia nostra suam ducere originem, ac proinde nunquam à peccato excusare. *Talis ignorantia (quæ scilicet aliquis ignorat quod oporteat eum facere vel vitare) non causat involuntarium, quia hujusmodi ignorantia non potest homini habenti usum rationis provenire, nisi ex negligentia, quia quislibet tenetur adhibere sollicitudinem ad sciendum quod oporteat eum facere vel vitare. (Lect. 3. in lib. 3. Ethicorum.)*

Obj. 26. Decretum ab Alexandro VIII. vulgatum an. 1690, quo damnantur 31. propositiones inter quas ista recensetur: *Tametsi deus ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.*

Resp. quamcumque autoritatem huic decreto tribuant adversarii, eos tamen nihil juvat, nec inde inferri potest vel juris naturalis ignorantiam à peccato quandoque excusare, vel eam posse verè invincibilem esse. Id unum quippè ex prædicto decreto sequitur, hæc duo simul non esse propugnanda: quod perlibenter quisque fatebitur, modò ignorantia invincibilis nomine ea intelligatur, quæ gratiæ auxilio superari nequeat.

Nec responsum hanc merum esse effugium dicant adversarii. Ipse enim *Steyaert*, qui decretum Alexandri VIII. notis in lucem editis acerrimè defendit, fatetur eam summo huic Pontifici mentem non fuisse, ut damnaret Theologos qui nullam admittunt juris naturalis ignorantiam invincibilem, & quæ à peccato excuset. (*Steyaert, opusc. tom. 1. Nota in proposit. ab Alexandro VIII. damnata, Nota 2. n. 4. pag. 346 & 347.*)

Obj. 3°. Ideò nullam admittis juris naturalis ignorantiam invincibilem, quia nulla est quæ, auxiliante gratiâ, superari non possit, sed argumentum illud nimis probat: inde enim sequeretur nullam esse juris positivi ignorantiam insuperabilem; siquidem nulla est quæ pariter gratiâ vinci non possit, quam Deus iis nunquam denegat qui eam, ut par est, postulant; præfatum igitur argumentum nullius est roboris.

Resp. Neg. min. Dissimilis prorsus est juris naturalis & positivi ratio: jus scilicet naturæ immutabile est; quidquid præcipit, ex natura sua bonum justumque est; quidquid vetat, ex se malum est ac injustum. Præterea Lex naturæ in ipsis humanæ mentis quasi visceribus impressa est; eam igitur, ut potè sibi à Deo in vitam, suâ tantum culpâ ignorare homo potest, ob pravos scilicet affectus animi quibus obscuratur; eoque minus excusari potest, quòd cum generalibus quibusdam Legis naturalis principiis quæ ipsius menti indita sunt, quædam veluti cognatione conspirent cetera juris naturalis præ-

cepta, & in iis quasi implicita sint. Hæc autem primaria & generalia principia bene introspecta, ad aliorum cognitionem veluti manuducunt.

Contrà verò Leges positivæ à libera Legislatoris voluntate pendent, penes quem est eas condere, restringere, mutare, abrogare; quod vetant, ex se malum & illicitum non est, sed ideò tantùm quia libero decreto prohibetur. Præterea earum cognitio cum primis morum principiis, in mentibus nostris à natura consignatis, non colligata est, nec quantalibet cordis castimoniam & puritatem comparatur. Unde fieri potest ut sine ulla hominis culpa ignorentur Leges positivæ, & circa peccatum violentur. Namque igitur cognitionem à Deo postulare minus tenentur homines, quàm rerum illarum notitiam, quæ ad salutem sunt proisus necessaria; nec tam paratus est Deus ad illustrandum errantem in jure positivo, quàm errantem in jure naturali. Dum enim aliquis propter ignorantiam, contra solum jus positivum agit, ipsius voluntas non fertur in rem ex se malam & turpem; secus verò, cum aliquis Legem naturalem ex ignorantia infringit.

Obj. 4°. Nonnullæ sunt conclusiones à primoribus juris naturalis principiis oriundæ, quarum cognitio, ne quidem magnis naturæ & gratiæ auxiliis comparari potest, cum circa eas dividantur doctissimi simul & sanctissimi viri. Sic putat S. Thomas à iudice damnari eum posse quem innocentem novit; quod negat S. Bonaventura; quædam ergo remotiores juris naturalis conclusiones possunt *invincibiliter* ignorari.

Resp. Ex hoc quidem argumento sequitur, in iis quæ ad jus naturale pertinent, falli posse Sanctos, vel maximè perspicaces; minimè verò insuperabilem omninò esse hujusmodi errorem. Hæc enim quæ objicitur opinionum discrepantia nonne oriri potuit, vel ex nonnullis præjudiciis à quibus proisus liberi non sunt etiam doctissimi & sanctissimi

homines? vel ex eo quòd in excutienda quæstione non satis diligentiam adhibuerint? vel ex aliqua veniali culpa cujus expertes non sunt viri vel piissimi? Præterea mentem quidem suam circa propositas tibi quæstiones exponunt & declarant quid certum, quid probabile, quid dubium, quid periculosum sibi videatur, in quo nihil est mali; sed dum mentem suam in rebus controversis aperiant, securitatem non promittunt: *Neminem velim, inquit Augustinus; sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis in quibus me non errasse persequerit.* (De dono persever. cap. 21. n. 55.)

Denique frequenter monuerunt SS. Patres, nullam opinionem vel doctrinam falsam à peccato eum liberare, qui contra legem æternam, cujus manatio quædam est Lex naturalis, agit, ut patet ex dictis.

Obj. 5°. Infideles *negativi*, ut constat apud omnes, in eo non peccant quòd finem non habeant, nec proinde quòd careant gratiæ auxilio fidei annexo, sine quo tamen depelli non potest ignorantia, quæ circa remotissimas juris naturalis conclusiones versatur. Hæc igitur ignorantia iis in culpam verti nequit.

Resp. Si quid valeat istud argumentum, probari etiam poterit infideles de quibus agitur, nullius peccati actualis esse conscios. In eo quippè non peccant, quòd fidem non habeant, nec proinde quòd destituti sint gratiæ auxiliis fidei annexis, sine quibus tamen reipsa vitari peccatum non potest; nullum igitur peccatum ipsis merito imputabitur. Simili argumento delusi Molina illiusque discipuli docuerunt, Brasilienses absque culpa Deum ignorasse, priusquam ad eos venissent Evangelii Præcones (*Missionnaires*). Sfondratus etiam inter Providentiæ beneficia recensuit, quòd infideles Deum non cognoscerent, quia ipsius voluntatis nescii, à peccato erant immunes. Quis non videat absurda hæc confectaria, falsitatem principii unde

fluunt demonstrare? Præterea homines qui suâ culpâ cœlesti lumini, quo ipsorum ignorantia depelleretur, aditum præcludunt, potentiam habent saltem remotam, singula juris naturalis præcepta cognoscendi, ut supra exposuimus.

Obj. 6°. Non pauci sunt homines adeo hebetis & tardi ingenii, ut conclusiones ex primis principiis pendentes deducere nequaquam valeant; invincibili proinde juris naturalis ignorantia subjacent.

Resp. posse homines, vel maximè imperitos & rudes, ad Legis naturalis cognitionem, quantum satis est, pervenire, modò non desit sincera pietas, & cœlestè lumen assiduis precibus postulent. Ad scientiam enim salutis longè tutius ac certius perducunt cordis munditia & simplicitas, quàm ingenii perspicacitas & inflata eruditio. Hinc Christus sic exclamat: *Confiteor tibi, Pater, ... quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis* (Matth. 11. 25.) Quibus autem iusto Dei iudicio non datur hæc scientia, ii mentis hebetudinem immeritò prætexerent: ista enim, præterquàm quòd est poena peccati originalis, plerumque pravis cupiditatibus, variisque peccatis plurimum augetur. Sicut nulli debetur gratia quâ sanatur voluntatis corruptela & infirmitas, ita etiam nulli debetur gratuitum lumen quò mentis tenebræ depellantur.

Obj. 7°. Idem de jure naturali sentiendum est, ac de scientiis speculativis: atqui in scientiis speculativis sæpè accidit ut invictè ignorentur conclusiones à primis principiis remotiores; ergo, &c.

Resp. Neg. maj. & paritatem. Juris quippè naturalis cognitio, cum actus nostros dirigere debeat, magis à corde quàm à mente, magis ab animi puritate quàm ab ingenii subtilitate pendet. Si quis ergo mentem suam ab omni pravata cupiditate emerit; si humili oratione divinam opem imploraverit; si pios doctosque viros sine fraude & dissimulatione consuluerit, cum agitur de rebus dubiis,

& violandæ Legis divinæ periculum imminet; is profectò vel certam veritatis cognitionem assequetur, vel, remanente dubitatione, partem tutiorem amplectetur. Longè autem aliter se habent veritates speculativæ: in actus humanos non influunt; eorum cognitio magis ab ingenii sagacitate, quàm à mentis munditia pendet, & sine ullo salutis periculo invictè ignorari possunt.

DISSERTATIO II.

De Lege positiva.

LEX positiva dicitur ea quæ naturaliter mentibus nostris non insita est, sed ab aliquo Legislatore extrinsecus posita & constituta. Duplex autem est, divina scilicet quæ Deum, & humana quæ hominem habet autorem. De utraque seorsim agendum.

SECTIO I.

De Lege positiva divina.

Lex positiva divina, sive à Deo lata, dividitur in veterem sive Mosaicam quæ populo Israëlítico data est, & per Moïsem promulgata, & in novam sive Evangelicam quæ à Christo fuit instituta, & per Apostolos denuntiata. De utraque speciatim differemus.